

РІВЕНЬ ОСВІТИ ОСОБИ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

ГНАТЮК А. Ю.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінального права

та кримінально-правових дисциплін

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Полтава, Україна

Одним із загальновизнаним принципом міжнародного права є закріплення прав на захист особи від підозри та обвинувачення у вчиненні злочину. Відповідний принцип закріплено в нормативно-правових

актах національного законодавства, у тому числі право на захист закріплено в ст. 59 Конституції України, згідно до якої, «кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно».

Крім того, національним законодавством України, зокрема положеннями ст. 52 Кримінального процесуального кодексу України встановлений перелік випадків, коли передбачена обов'язкова участь захисника у кримінальному провадженні, що в свою чергу є певною гарантією для особи щодо забезпечення відповідного рівня професійної правової допомоги. При цьому, з врахуванням сформованої судової практики українського національного законодавства, особам, які не мають відповідного рівня освіти також забезпечується професійна правова допомога, у тому числі шляхом залучення адвоката на безкоштовній основі для особи із центру вторинної правової допомоги. Тобто, особам які не мають відповідного рівня освіти держава забезпечує правову допомогу на безкоштовній основі.

Так, в окремих випадках, при вирішенні питання про залучення захисника в порядку ст. 52 КПК України українські національні суди як на правову підставу обов'язкової участі адвоката у кримінальному провадженні посилаються на положення п. 4 ч. 2 ст. 52 КПК України, тобто з підстав обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні щодо осіб, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження. В інших випадках суди у випадку встановлення факту відсутності відповідного рівня освіти в якості правової підстави залучення адвоката у кримінальному провадженні посилаються на положення п. 3 ч. 2 ст. 52 КПК України, тобто з підстав обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні щодо осіб, які внаслідок психічних вад не здатні повною мірою реалізувати свої права.

Слід зазначити, що відсутність відповідного рівня освіти, безумовно є підставою для обов'язкової участі адвоката у кримінальному провадженні, що і підтверджується судовою практикою. Разом з тим, відсутність відповідного рівня освіти не може бути розцінена як певна психічна вада або як факт не володіння мовою, оскільки окремі особи, у тому числі представники окремих національних меншин, можуть володіти досконально усно українською мовою, однак бути не писемними і при цьому, враховуючи на рівень розумового розвитку жодним чином не бути такими, що мають психічні вади у розвитку особи.

Результати аналізу національної судової практики свідчить, в переважних випадках по кримінальним провадженням саме українські суди під час здійснення розгляду справи на стадії судового розгляду встановлювали факт відсутності відповідного рівня освіти особи, що притягується до кримінального провадження, що в свою чергу ставало наслідком по-перше залучення захисника в порядку ст. 52 КПК України

як обов'язкового учасника кримінального провадження та в подальшому, з врахуванням по суті встановленого факту грубого порушення права особи на захист під час досудового розслідування, з урахування положення п. 3 ч. 2 ст. 87 КПК України призводить до визнання доказів, зібраних під час досудового розслідування недопустимими. Як результат зазначених дій прийняття судового рішення про закриття кримінального провадження на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК України – тобто не встановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати.

Слід зазначити, що ще на стадії досудового розслідування, зокрема під час проведення окремих слідчих дій, зокрема такої як допит підозрюваного, органи досудового розслідування (зокрема слідчий) або прокурор, якщо саме він проводить допит, зобов'язані встановити рівень освіти особи, яка притягується до кримінальної відповідальності. Відповідний обов'язок щодо встановлення рівня освіти зумовлений зокрема фактом наявності обов'язкової графи у відповідному протоколі допиту, однак за відсутності чітких критеріїв рівня освіти, який би визнавався таким, що враховує динамічну комбінацію знань, умінь, навичок та способів мислення, тобто компетентність самої особи забезпечити можливість реалізувати свої права на захист від кримінального переслідування.

Тобто, актуальність подальшого дослідження окресленої теми обґрунтовується не лише відсутністю єдиного підходу в правозастосовній практиці щодо застосування правових підстав забезпечення в обов'язковому порядку захисника у кримінальному провадженні особам, які не мають відповідного рівня освіти, що можливо обумовлює необхідність внесення змін до національного кримінально-процесуального законодавства України, але і обґрунтовується відсутністю єдиного чіткого рівня освіти, який би визнавався таким, що з врахуванням отриманих знань, умінь, навичок та способів мислення забезпечував би особі можливість реалізувати право на захист, а за відсутності відповідного рівня освіти зумовлював би обов'язок з боку держави забезпечити особі професійну правничу допомогу.

**Запорізька міська громадська
організація «Істина»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ ПРАВОВИХ НАУК»**

27–28 листопада 2020 р.

Частина II

м. Запоріжжя

УДК 34(063)
С91

С91 Сучасні погляди на актуальні питання правових наук:
Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
м. Запоріжжя, 27–28 листопада 2020 року. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. –
Ч. 2. – 148 с.

У матеріалах представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні погляди на актуальні питання правових наук», яка була організована Запорізькою міською громадською організацією «Істина» 27–28 листопада 2020 року в м. Запоріжжі.

Організатори конференції не завжди поділяють думки учасників.
Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 34(063)